

Warszawa, 2018 r. 05. 22

**MINISTERSTWO
RODZINY, PRACY I POLITYKI
SPOŁECZNEJ**
SEKRETARZ STANU
PEŁNOMOCNIK RZĄDU
DO SPRAW OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH
Krzysztof Michałkiewicz
BON-VII.0701.5.2018.ZW

**Pan
Adam Podgórski
Zastępca Szefa
Kancelarii Sejmu**

W związku z przekazaniem przy piśmie znak: GMS-WP-173-132/18 z dnia 26 kwietnia br. poselskim projektem ustawy o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, Kodeks rodzinny i opiekuńczy, Kodeks postępowania cywilnego oraz o zmianie innych ustaw, proszę o przyjęcie poniższej opinii.

Poselski projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, Kodeks rodzinny i opiekuńczy, Kodeks postępowania cywilnego oraz o zmianie innych ustaw w art. 3 zakłada nowelizację przepisów ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2018 r. poz. 511).

Przedmiotem nowelizacji jest:

- 1) wyodrębnienie katalogu osób niepełnosprawnych intelektualnie spośród podmiotowości osób niepełnosprawnych;
- 2) wprowadzenie w orzeczeniu o stopniu niepełnosprawności w stosunku do osób orzekanych wskazania w zakresie spełniania przez osobę niepełnosprawną intelektualnie przesłanki braku rozeznania uzasadniającą ustanowienie opiekuna medycznego, adresowanego wyłącznie do osób niepełnosprawnych intelektualnie (art. 3 pkt 1 projektu).
- 3) określenie czasookresu wydania orzeczenia dla osób niepełnosprawnych, których sprawność intelektualna jest trwale naruszona z powodu wady wrodzonej lub długotrwałej choroby (art. 3 pkt 2 projektu).

Należy wskazać, że rolą powiatowych i wojewódzkich zespołów do spraw orzekania o niepełnosprawności funkcjonujących na podstawie ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych jest wydawanie orzeczeń o niepełnosprawności, stopniu niepełnosprawności oraz o wskazaniach do ulg i uprawnień, na podstawie których określany jest status osoby, jako osoby niepełnosprawnej. Zespoły orzekające nie kategoryzują osób niepełnosprawnych ze względu na rodzaj niepełnosprawności, dokonują jedynie oceny ograniczeń funkcjonalnych będących podstawą wydania orzeczenia.

Proponowany zapis wskazania w orzeczeniu o stopniu niepełnosprawności skierowany jest wyłącznie do osoby niepełnosprawnej intelektualnie, która może nie dysponować dostatecznym rozeznaniem niezbędnym do wyrażenia zgody na przeprowadzenie badania lub udzielenie jej innych świadczeń zdrowotnych, a jej niepełnosprawność potwierdzona jest orzeczeniem o stopniu niepełnosprawności – co z jednej strony stygmatyzuje osoby niepełnosprawne intelektualnie a z drugiej dyskryminuje inne osoby, które nie dysponują dostatecznym rozeznaniem niezbędnym do wyrażenia zgody na przeprowadzenie badania lub udzielenie jej innych świadczeń zdrowotnych, a nie są osobami niepełnosprawnymi intelektualnie.

Pojęcie osoby niepełnosprawnej intelektualnie nie zostało zdefiniowane ustawowo, tym samym zespoły orzekające nie mają możliwości określenia kręgu osób, których ww. sformułowanie dotyczy. Ponadto wydawane przez zespoły orzekające orzeczenia zawierają już wskazanie w punkcie 10 – prawo do zamieszkiwania w oddzielnym pokoju.

Niezależnie od powyższego należy podnieść, że niepełnosprawność intelektualna (obniżenie poziomu rozwoju intelektualnego) to zaburzenie rozwojowe polegające na znacznym obniżeniu ogólnego poziomu funkcjonowania intelektualnego, któremu towarzyszy deficyt w zakresie zachowań adaptacyjnych (w szczególności niezależności i odpowiedzialności). Pojęcie to ma zakres szerszy niż upośledzenie umysłowe tj. zaburzenie rozwojowe oznaczające, że osoba nim dotknięta ma iloraz inteligencji poniżej 70. Łączy się to także z zaburzeniami funkcjonowania w społeczeństwie, umiejętnością zadbania o siebie i sprawnością umysłową.

Zgodnie z treścią § 32 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 lipca 2003 r. w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności (Dz. U. z 2015 r. poz. 1110, ze zm.) przy kwalifikowaniu do znacznego, umiarkowanego i lekkiego stopnia niepełnosprawności bierze się pod uwagę zakres naruszenia sprawności organizmu spowodowany przez: upośledzenie umysłowe

począwszy od upośledzenia w stopniu umiarkowanym, w czterostopniowej skali obejmującej upośledzenie w stopniu głębokim, znacznym, umiarkowanym i lekkim.

Należy przy tym podkreślić, iż orzecznictwo o niepełnosprawności uwzględnia zarówno fizyczne, psychiczne jak i społeczne aspekty funkcjonowania człowieka. Przyjęte zasady orzekania oznaczają, iż orzekanie o niepełnosprawności ma charakter kompleksowy. Wystąpienie tylko jednego z elementów np. naruszenia sprawności organizmu (potocznie utożsamianego z chorobą/deficytem) nie musi zatem oznaczać, że mamy do czynienia z niepełnosprawnością. Natomiast intensywność tego czynnika nie wpływa bezpośrednio na ustalony stopień niepełnosprawności, jeżeli w następstwie jego występowania nie dochodzi do istotnych ograniczeń w sferze aktywności. Reasumując, orzekanie o niepełnosprawności jest oceną ograniczeń w możliwości jej funkcjonowania w życiu społecznym i zawodowym – będących następstwem naruszenia sprawności organizmu.

Zgodnie z powyższym osoby upośledzone w stopniu lekkim (w czterostopniowej skali upośledzeń) nie uzyskują orzeczenia o stopniu niepełnosprawności ze względu na poziom inteligencji. Tym samym proponowane zapisy ich nie dotyczą choć część z nich może nie dysponować dostatecznym rozeznanie niezbędnym do wyrażenia zgody na przeprowadzenie badania lub udzielenie jej innych świadczeń zdrowotnych. Podobnie jak osoby chore psychicznie oraz osoby ze zdiagnozowanymi całościowymi zaburzeniami rozwojowymi, które bez wątpienia również mogą potrzebować ustalenia opiekuna medycznego.

Jednocześnie należy podkreślić, iż każda osoba niepełnosprawna intelektualnie posiada opinię psychologiczną, która w oparciu o przeprowadzone standardowe badanie poziomu inteligencji, zawiera diagnozę w tym obszarze ze wskazaniem poziomu intelektualnego (ilorazu inteligencji) oraz opis funkcjonowania społecznego. Wydaje się więc, iż przedmiotowa opinia wskazująca na poziom funkcjonowania intelektualnego, powinna być wystarczająca dla ustanowienia opiekuna medycznego – co byłoby dużym ułatwieniem dla osób tego wymagających, bowiem nie musiałyby one zabiegać o kolejne dokumenty. Ponadto nie wszystkie osoby, które nie dysponują dostatecznym rozeznanie niezbędnym do wyrażenia zgody na przeprowadzenie badania lub udzielenie jej innych świadczeń zdrowotnych uzyskują orzeczenie o stopniu niepełnosprawności.

Należy również zauważyć, iż podstawą do ustanowienia opiekuna medycznego ma być orzeczenie wraz ze wskazaniem, co może skutkować koniecznością ponownego ubiegania się o status osoby niepełnosprawnej ze względu na zmianę stanu prawnego i brak przedmiotowego wskazania. Osoby posiadające dotychczasowe orzeczenie wydane na stałe nie będą miały bowiem możliwości ustanowienia opiekuna medycznego według tych zasad.

Chcąc uzyskać orzeczenie w celu ustanowienia opiekuna medycznego będą musiały poddać się procedurze orzekania – co będzie dla nich znacznym utrudnieniem. Skala osób, których może to dotyczyć jest duża biorąc pod uwagę fakt, iż w samym 2017 r. wydano łącznie 96755 orzeczeń o przyczynie niepełnosprawności: upośledzenie umysłowe, choroba psychiczna lub całościowe zaburzenia rozwojowe, a w latach 2008-2017 588190 orzeczeń - co będzie miało również znaczące konsekwencje finansowe dla zespołów orzekających o niepełnosprawności. Należy zauważyć, iż każda z osób w tych grupach może nie dysponować dostatecznym rozeznaniem niezbędnym do wyrażenia zgody na przeprowadzenie badania lub udzielenie jej innych świadczeń zdrowotnych. Należy ponownie też podkreślić, iż potrzebę ustanowienia opiekuna medycznego mogą mieć osoby nie posiadające statusu osoby niepełnosprawnej.

W mojej ocenie, zawarty w art. 3 pkt 2 projektu przepis wskazujący na wydawanie orzeczeń na czas nieoznaczony w przypadku osób niepełnosprawnych, których sprawność intelektualna jest trwale naruszona, jest sprzeczny z obowiązującym w tym zakresie prawem oraz skutkuje automatyczną (formalną) oceną uniemożliwiając indywidualną ocenę.

Należy podkreślić, iż zgodnie z przepisami § 3 ust. 4-6 rozporządzenia w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności stopień niepełnosprawności osoby zainteresowanej orzeka się na czas określony lub na stałe – jeżeli według wiedzy medycznej może nastąpić poprawa stanu zdrowia lub jeżeli według wiedzy medycznej stan zdrowia nie rokuje poprawy. Jednakże pomimo tego, że przesłanki służące ustaleniu okresu, na jaki wydawane jest orzeczenie, determinowane są w pierwszej kolejności kryterium medycznym, to określenie czasookresu na jaki wydawane jest orzeczenie ustalające stopień niepełnosprawności musi uwzględniać fakt wpływu naruszenia sprawności organizmu na zakres wypełniania ról społecznych określany poprzez stopień ograniczeń funkcjonalnych zawarty w definicji każdego ze stopni niepełnosprawności. Przedmiotowej oceny dokonuje lekarz – przewodniczący składu orzekającego zgodnie z wiedzą medyczną w zakresie codziennego funkcjonowania osoby orzekanej.

Reasumując pragnę zauważyć, że nie kwestionując idei wsparcia osoby niepełnosprawnej intelektualnie, która nie dysponuje dostatecznym rozeznaniem, zawartej w poselskim projekcie ustawy, jej realizacja w zaproponowanym kształcie - ze względu na wskazane powyżej okoliczności - nie jest możliwa w ramach obowiązującego systemu orzekania o niepełnosprawności. Zarówno argumenty natury merytorycznej odnoszące się m.in. do braku możliwości kategoryzowania osób niepełnosprawnych ze względu na rodzaj niepełnosprawności, czy też konsekwencji tej kategoryzacji, którą stanowi stygmatyzacja

osób niepełnosprawnych intelektualnie i pozbawienie możliwości wsparcia osób innych niż niepełnosprawne intelektualnie, które jednocześnie nie dysponują dostatecznym rozeznanie, jak też argumenty natury praktycznej wskazujące na możliwość wyodrębnienia grupy wymagającej tego rodzaju wsparcia bez konieczności prowadzenia czaso- i kosztochłonnego procesu wydawania decyzji administracyjnej poprzedzającej i tak decydujące w tej materii rozstrzygnięcie sądu - powinny skłonić projektodawców do zaproponowania powszechnego, a przy tym mniej zbiurokratyzowanego mechanizmu wsparcia tej grupy osób we wskazanym obszarze życia społecznego.

11. *mielke* —